

sokošolk, tega dejstva ne opereta, ampak ga s svojo osamljenostjo celo podčrtujeta.

Celokupna slovenska akademska mladina bi v takih razmerah iskreno pozdravila vsako akcijo, ki bi šla za tem, da se olajša težki socialni položaj slovenskega študenta z graditvijo novih študentovskih domov, novih študentovskih menz. Nikomur bi ne bila bolj hvaležna kot človeku, ki bi omogočil študentom toplo stanovanje in bi pri tem ne vprašal, kakšnega političnega prepričanja si in ki bi ti ne nudil skorje kruha pod pogojem, da spremeniš svoje prepričanje.

In če je danes ostal slovenski študent hladen ob akciji za Jegličev dom, če je ne pozdravlja z navdušenjem, če se ga je polastilo nezaupanje in skrb, tedaj je to njegovo nezaupanje in njegova skrb utemeljeno v žalostnih skušnjah, ki jih doživlja vsak dan.

Dom za katoliške akademike! Preveč, veliko preveč se je pod imenom katoliški na Slovenskem grešilo, veliko preveč, da nam ne bi naraščalo nezaupanje in se nam ne bi utrjevala skrb. Veliko preveč poznamo ljudi, ki se skrivajo pod tem imenom, da ne bi poznali njihovih namenov.

Dom za katoliške akademike! Kaj so res samo »katoliški« študentje lačni in samo njih zebje? Kaj smo res že tako daleč, da se katoliška in krščanska ljubezen do bližnjega pojmuje tako zelo ozko?

Dom za katoliške akademike! Ne, to ni pot, po kateri bi prišli Slovenci do zdrave, moralno zdrave inteligence. To ni dom, kakršnih Slovenci potrebujemo.

Puškinova proslava

Dne 11. t. m. dopoldne se je v zbornični dvorani naše univerze vršila proslava stoletnice Puškinove smrti. Prireditelj je v imenu rektorja otvoril dekan filozofske fakultete dr. Fr. Kidrič, ki je razen pozdravnih besed tudi s kratko karakteristiko uvedel navzoče v dobo Puškinovega življenja. Obširneje so o pesniku govorili lektor ruščine dr. N. Preobraženski, prof. dr. Evg. Spektorski in prof. dr. Vaclav Burian. Slušatelji slavistike so recitali nekaj prevodov Puškinovih pesmi.

Po celi vrsti let spet enkrat javna prireditev v naši zbornici. Dvorana slavnostno pripravljena, razpoložena resno in svečano, brez napetosti in senzacij, celo galerije so se spet enkrat odprle študentom in gospoda je prišla, da izpriča: tudi pri nas je univerza kraj, kjer se meri višina narodovega kulturnega življenja. Skratka, spet enkrat vse v redu.

In vendar moramo spet enkrat pribiti, da je bilo v redu le na videz, da je v resnici ta proslava spričo naloge, ki bi jo morala izvršiti, ostala popolnoma brez uspeha. Da označimo ta neuspeh,

Tragedija mladine

(Iz referata tov. Katje Černetove v Slov. klubu.)

Pretekli mesec se je vršil na Dunaju proces, o katerem niso pri nas nič pisali in govorili, čeprav je v vsej ostrosti pokazal na problem, ob katerem bi se morali globoko zamisliti. Do dna nam je razgrnil bedo in temo življenja, ki ga živijo danes ta dan milijoni po vsem svetu. Ko sem brala poročila s tega procesa, sem čutila, da se težki zločin, zaradi katerega so sodili mladega človeka, ne tiče samo Dunaja, temveč nas vseh. Tista elementarna čustva in misli, ki so se mi zbudila ob tem dogodku, bi hotela prenesti še na druge, da bi nekako skupno zaživel tisto mračno miselnost in moreče občutje iz jetniške celice, ki nam ostaja sicer tako daveč in nam je popolnoma tuje. Mimo nas gredo vsa ta poročila o umorih in sodbah in pri tem pozabljamo, da gre obenem mimo nas tudi toliko življenj. Saj je naravno: s smrtjo teh ljudi, ki jih nismo poznali in ki nam ne morejo biti potrebni ali v korist, nismo izgubili ničesar. In končno, če so grešili, so se mogli odkupiti le z zasluženimi kaznjami. Pa vendar: če bi se komu izmed nas zgodilo, da bi občutil do nekoga tako elementaren, morda bi ga lahko imenovala fizično doživljen stud iz kakršnega koli vzroka in bi...

Ne vem, menda sem šla predaleč. Kajne, nemogoče je, da bi kdo izmed nas — moril! Nihče vendar ni tako bolan, da bi ga, vzemimo primer, mogla boleti, mi vzbuditi ves odpor samo misel na nekoga, ki živi zato, da je, da skopari, da preklada svojo zamašeno klado ves dan iz fotela v fotel, ima vsega preveč, je star in betežen, hoče z nakradnim denarjem kupiti tvoje dekle, ti pa si mlad in poln moči, pa gara zate tvoja mati in se peha v nedosežen klanec, ker ti nimaš nič in ničesar dobiti ne moreš, niti dela, ki bi ga hotel tričetrt opraviti zastoj. Ne, to ni povod za umor. Če to storiš, si samo stoodstotno kriv ali kvečjemu bolan. Če pa pustiš, da te birokratska svojat dan na dan meče preko praga in pljuje nate in tvoje zmožnosti, si državljani, kot moraš biti, državljan z dobro ustrojeno kožo.

In vendarle, če bi se komu izmed nas zgodilo, da bi ne mogel pregaziti vsega blata in gnoja, ker bi se sicer pogreznil v previsoki kupci in bi ji zato odsekal vrh, bi se takrat končalo zanj vse, popolnoma drugače, kot se je pred toliko in toliko časa neko drugo življenje. Takrat šele bi premislil: čigava in kakšna je krivda, zaradi katere »zasluži« kaznen.

pa se ne bomo spuščali v podroben razbor in očno izvajanje posameznih govornikov, marveč se hočemo ustaviti le pri enem vprašanju, ki ima svoj vzrok v organizaciji prireditve in ki je v nekem smislu čisto iz osnove onemogočilo prireditvi uspeh.

Stvar je organiziral Slovanski institut univerze, torej uradni forum, ki je gotovo od vseh naših kulturnih institucij najbolj poklican in ima tudi največ možnosti, da dobro pripravi in izvede njen program. Ker je bilo to na slovenski univerzi, bi mislili, da bo govoril o Puškinu kak Slovenec, ki bo po splošnem orisu življenja in dela velikega ruskega pesnika opredelil predvsem tudi naš odnos v preteklosti in sedanjosti do Puškina. Saj spomini velikih genijev ne živijo negibno, ampak žive aktualno, posegajo vsakokrat v sodobne probleme, kakor pač vse, kar zares živi. V nasprotju s to najnaravnejšo zahtevo pa sta govorila (če izvememo uvodno besedo dekana filozofske fakultete) dva Rusa in en Čeh, slovenska udeležba se je omejila le na recitacije. Dejstvo meče na Slovanski institut univerze čudno luč, ker se zdi, da nima v svoji sredi danes, ob stoletnici Puškinove smrti, nikogar, ki bi mogel tako govoriti o velikem sodobniku Prešernovem. In vendar to ni res. Profesor dr. Prijatelj predava na univerzi o ruski literaturi že od svojega prihoda v Ljubljano. Nerazumljivo je, da ga organizatorji niso pritegnili k sodelovanju na tej uradni prireditvi njegovega oddelka! Če pa je prof. Prijatelj sam kljub vsemu odkrel sodelovanje, potem bi bilo treba izpolniti vrzel z enim ali več mlajšimi slavisti. Med njimi jih je vsaj pet, ki bi lahko govorili v okviru te proslave. Slovanski institut bi s takim vabilom ne izpolnil le svoje naloge, ampak bi tudi obogatil v tem jubilejnem letu slovenske doneske k Puškinu, kar bi pomenilo lepo kulturno delo. Višina prireditve ne bi s tem prav nič trpela. Prireditelj bi pridobila svežosti, ki je nič manj ne potrebuje naše kulturno življenje kot univerza sama.

Vtis, ki ga je napravila prireditev zaradi te osnovne napake v organizaciji, nas je potopil v neko mučno občutje osramočenosti pred svetom in bili bi skoroda pozabili na glavni predmet, ko bi se nam v Tatjaninem pismu iz »Onjegina« ne bil vsaj za hip približal resnični Puškin. Občutena recitacija in lepota slovenskega prevoda (dr. Prijatelj) sta nam dala, da smo vsaj v tem trenutku doživeli nek odnos do velikega Rusa: globoko hvaležnost za vse, kar je dal človeštvu na pot naprej.

Prosimo naročnike, da vedo: nikdar ne moremo izdati nove številke našega lista, dokler ni plačana prejšnja. Zato poravnajte naročnino še danes in darujte v tiskovni sklad!

Kontorist Edvard Ilečko je star 22 let. Živel je doma pri materi, že štiri leta brez posla. Njegova mati, 49 letna vdova Pavla, je dobivala mesečno 42 šilingov invalidnine, mlajši sin Karl pa ji je nosil po 11 šilingov mesečno. To je bilo vse. Skupaj torej 53 šilingov ali 424 Din. Edvard ni mogel zaslužiti ničesar razen včasih kakega šilinga. Prejšnje čase, ko je še dobival brezposelno podporo, je dajal ves denar materi. Vendar za preživljanje treh ljudi 500 ali sedaj celo 400 Din ni moglo biti dovolj. In mati je garala in služila ves dan in vso noč.

Edvardovo dekle, 17 letna Jožefina Brunnerjeva je brivska pomočnica. Če sta hotela z Edvardom v malo predmestno kavarno, kjer so se shajali sami mladi brezposelni ljudje, je bilo to mogoče le, če je plačala ona zanj. Prav zaradi tega dekleta, je Edvard tako grenko občutil svoje uboštvo. Nazadnje je ni mogel več niti spremljati, temveč je moral gledati, kako je s svojim šefom in drugimi nastavljenici iz brivnice hodila v kino. Sam je stal zunaj, brez kroša v žepu.

Tem ljudem nasproti stoji magister Winkler, prileten bogat mož, ki povsod, kamor pride, govori o svojem denarju in drugih vrednostih, ki jih ima doma, obenem pa je do svojih ljudi neverjetno skop in plačuje, da povem en primer, svojem brezposelnemu sinu borih 60 šilingov mesečnih alimentov. Je skrajno nepriljubljen in skoro z vsemi sprt. Dan na dan hodi v brivnico, kjer dela Brunnerjeva, ji nosi kazat vložne knjižice in ji ponuja denar.

Lansko leto, 28. maja, so našli tega Winklerja umorjenega v njegovem stanovanju. Ležal je na tleh, ves spraskan, zaduščen, zadavljen in na glavi se mu je poznalo 13 udarcev.

Kot morilec stoji pred sodiščem Edvard Ilečko, poleg njega njegova mati in mlajši brat, oba obtožena, da sta se okoristila z Winklerjevimi denarjem, čeprav sta vedela za Edvardovo zločinsko dejanje.

Štiri dni je trajala razprava in odkrivala življenje tistih nesrečnih ljudi iz predmestja, ki se toliko bijejo s svetom okoli sebe in s samimi seboj. In razprava sama je bila obtožencem novo težko doživljanje, strašno trpljenje, da so omejevali od duševne bolečine. Presunljiva je bila izpoved Edvarda Ilečka, ki je govoril sunkovito, sprva tiho, pozneje vedno glasneje in končno kričaje:

»Bil sem 4 leta brez posla. Vse sem poskusil, da bi si pomagal iz strašnega položaja. Javil sem se v vojaško službo, kjer pa so me odpustili zaradi slabega vida. Nato sem poizkusil z ročnim delom, toda ker nisem bil v ničemer izučen, sem moral iz službe. Nekaj časa sem iskal priložnostne za-

Ne strankarskega — neodvisen akademski dom potrebujemo!

Slovenska glasbena akademija

Bedno stanje našega glasbenega naraščaja nas je napolnilo, da smo začeli premišljati o načinu, kako bi se dalo temu delu našega dijaštva pomagati. Sklenili smo ustanoviti Društvo prijateljev glasbenega naraščaja, ki bi zbralo v sebi vse dobrotnike, ki so že dosedaj na kakršenkoli način podpirali naš naraščaj, doseglo ob oblasti in ustanov znatnejših študijskih podpor in zainteresiralo celokupno javnost za sistematično podporo akcijo v pomoč našemu glasbenemu naraščaju. Ko smo se v pripravljalnem odboru lotili dela, smo se prepričali, da bi bilo saj izdatnejše pomagano gojencem konservatorija, če bi jim ne bilo treba plačevati mesečne ukovine, ki dosega v mnogih primerih Din 200, 300 in 400, zneske, ki revnemu študentu že zadoščajo za skromno eksistenco. Gojencem Glasbene akademije v Zagrebu razven semestralske šolnine ni treba plačevati nobenih drugih prispevkov, ker ta zavod vzdržuje država, pri nas pa konservatorij brez pomoči Glasbene Maticice ne bi mogel obstajati in je Matica prisiljena pobirati mesečno ukovino, da krije izdatke za vzdrževanje zavoda. Ko smo zvedeli, da se z novim budžetom ustanavlja Glasbena akademija v Beogradu, smo poskrbeli, da dobimo podatke o sredstvih, ki jih bo dala država tej akademiji na razpolago in ugotovili sledeče:

1. Glasbena akademija v Beogradu bo obsegala srednjo in visoko glasbeno šolo. Dijaki bodo plačevali semestralsko šolnino, ki se bo odmerjala po višini obdačenja staršev, kakor na drugih državnih šolah, profesorji bodo po položaju in plačah izenačeni s profesorji srednjih in visokih šol.

2. Glasbena akademija v Zagrebu obsega nižjo, srednjo in visoko glasbeno šolo, dijaki plačujejo samo semestralsko šolnino, profesorji pa dobivajo plače učiteljev osnovnih in srednjih šol.

3. Državni konservatorij v Ljubljani ima nižjo srednjo in visoko glasbeno šolo. Država daje samo enemu delu profesorjev plače učiteljev osnovnih šol, plačuje najemnino za prostore in krije neznamen del drugih izdatkov za vzdrževanje zavoda, vse drugo gre v breme Glasbene Maticice, ki za kritje stroškov pobira od dijakov še mesečno ukovino.

Po svojem ustroju so vsi trije zavodi na isti stopnji, pričevala imajo isto vrednost, delo profesorjev je isto, plače profesorjev pa so v Beogradu najboljšje v Zagrebu slabše, najslabše pa v Ljubljani. Tam brezplačen pouk, tu velika bremena za dijake.

Jasno nam je bilo, da moramo v tej smeri zastaviti svoje moči in doseči izenačenje vseh treh zavodov v vseh ozirih. Tako, ko so bile v državni proračun vnešene postavke za Glasbeno akademijo v Beogradu, so krogi Zagreba pričeli akcijo, da se zboljša gmotni položaj profesorjev na njihovi glasbeni akademiji. Tej akciji smo se pridružili tudi mi in smo spremenili ime našega društva v Društvo Glasbena akademija v Ljubljani, da s tem damo vidnega izraza glavnemu cilju novega društva, da priborimo našemu konservatoriju isto podporo od države in oprostimo dijake bremen za vzdrževanje zavoda.

Priznamo Glasbeni Matici njene zasluge za ustanovitev konservatorija, vemo, da zaradi nezadostne državne dotacije brez mesečne ukovine konservatorij ne more obstajati, prišel pa je čas, da gremo korak dalje in dosežemo, da prevzame vse stroške za vzdrževanje zavoda v Ljubljani država sama in učne moči primerno plača.

S to akcijo se pridružujemo naporom slovenskega dijaštva za popolno izgraditev našega šolstva in vseh kulturnih področjih.

Dr. Josip Tavčar.

poslitve, učil otroke drsanja, toda z vsem tem sem zaslužil strašno malo. In pri nas doma je bilo včasih tako nezno. Do takrat nisem bil nikdar mislil na take stvari. A Fini (Brunnerjeva) mi je mnogo pripovedovala o Winklerju. Pravila je, kako ji je bil ponudil cel sveznj bankovcev po 100 šilingov, naj si kaj vzame. In ko sem šel nekoč z njo v kino in ji govoril, kako obupno živim, je opomnila: »Govorila sem ti že o Winklerju. Če mu daš eno po glavi, vzameš denar in zbežiš...!« Smatral sem to za šalo. Toda vendar... pri nas doma je bilo tako hudo... dolga brezposelnost... spet in spet so mi prihajale na um te besede... branil sem se jih... in spet so bile tu.

Ko sem se nato čez nekaj časa vrnil po operaciji na slepiču iz bolnišnice domov, sem našel v kuhinji mater, ki je jokala. Vprašal sem jo, zakaj joka. Težko nama je bilo obema. »Poglej te zdelane roke, bolna sem in stara. Kako dolgo naj še živimo tako? Če ne boš ti kaj zaslužil, nam ne preostane nič drugega kot da odpremo plin.« Ampak mama, mogoče pa vendarle dobim delo.« Oba sva vedela da ne bo res, da sem že toliko časa brez dela. Mati je odšla spat. Ostal sem sam in mislil na očeta. Ko je umiral, sem mu bil obljubil, da bom skrbel za mater. Sedaj pa si hoče moja mati vzeti življenje zato, ker ničesar ne zaslužim. In žal mi je bilo brata... tako mlad je že. Takrat mi je prišlo na um... zopet in zopet znova. Vso noč sem mislil na to. Mislil sem: omamila ga bom, vzela denar in zbežala. Kje je denar, mi je bila povedala Brunnerjeva...

In takrat sem se bil odločil. Obiskal sem Winklerja dopoldne pod neko pretvezo in si pri tem ogledal njegovo stanovanje. Po tem obisku sem hodil po ure po parku in premišljeval. »Popoldne bom storil.« Po kosilu sem poiskal majhno kladivo, ga ovil s cunjno, vzela dve vrvi in rumene rokavice, da ne bi pustil prstnih odtisov in šel z doma.

Edvard Ilečko je podrobno opisal svoje dejanje. Toda z vsem poudarkom je dejal: »Nikdar nisem mislil, da bi mogel napraviti kaj takega in popolnoma nerazumljivo mi je, kako se je moglo vse to zgoditi. Da bi ubijal, na to nisem mislil nikdar niti trenutek. Hotel sem Winklerja samo oropati potem, ko bi ga bil omamila.«

Edvardovo pripovedovanje se je skladalo z ugovitvami sodne preiskave, le nečesa ni hotel pojasniti: kako je bil Winkler zadavljen. Edvard je odločno trdil, da ga on ni. Sodni zdravnik je ugotovil, da je bilo odločilen povod Winklerjevi smrti davljenje, ki ga je očitno izvršila slabotna

Po treh velikih govorih

Dne 4. februarja je v Slovenskem klubu referiral Albert Kos o treh velikih govorih, ki so jih govorili v januarju Eden, Blum in Hitler in iz katerih moremo razbrati smernice, ki vodijo zunanjo politiko najodločilnejših evropskih držav. Danes se dogodki v svetu vrsté z izredno naglico in neprestano se izpreminjajo situacije. Zato je pomen govorov vodilnih političnih predstavnikov danes večji kot kdaj, čeprav taki govori niso več redki, temveč so postali že kar običajna oblika razprave o mednarodnih problemih.

In vendar — kakor se nam zdaj zdi, da smo se znašli v situaciji, ki je v popolnem nasprotju z dosedanjim razvojem, da v politiki ni nobene doslednosti in ravne poti, se prav politično življenje giblje in razvija po nujnih zakonih, ki jih narekuje posameznim državam ali bolje: slojem, ki imajo politično oblast v njih, njihovi interesi. Tako so nastala načela, ki se bolj ali manj jasno izražajo v vsakem političnem dejanju, v vsaki izjavi in vsakem govoru. Referent je skušal z razčlenbo treh januarjskih govorov prikazati vodilne smernice, ki gibljejo današnje evropsko politiko, tako polno nasprotij in napetosti. Tako se na eni strani združujejo države v ideološke zveze in napovedujejo ideološke vojne, urejajo svoja mednarodna razmerja z dvostranskimi pakti in odklanjajo ostvareitev kolektivne varnosti v okviru Zveze narodov ter postavljajo vedno nove teritorialne zahteve; na drugi strani so države, ki hočejo sodelovati pri organizaciji miru in glede na posamezne ideologije, edina vpoštevna ideja je ideja miru; ta ideal hočejo doseči z organizacijo kolektivne varnosti v okviru Zveze narodov s pomočjo večstranskih (regionalnih) paktov, ker proglašajo načelo nedeljivosti miru. V tej zvezi je referent govoril tudi o našem razmerju do mednarodne politike in poudaril nujnost, da ostanemo odločneje kot kdaj zvesti Zvezi narodov, svojim zaveznikom in sploh državam, ki nastavljajo svojo politiko na načela Zveze narodov in s tem branijo mir — in tudi nas, ki nam je mir v resnici prvi življenjski pogoj, nam Slovincem bolj kot kateremukoli narodu, saj kdo more občutiti bolj kot mi besede Léona Bluma: »... mir je beseda, ki je pred dvema drugačna, kajti brez miru ljudstvo nima kruha, in če izgubi mir, tvega zmerom tudi svojo svobodo.«

V naših Akademskih klubih nismo vajeni mnogo razpravljati o zunanje-političnih problemih, zlasti odkar ne delata Akademski klub za Zvezo narodov in Društvo za proučevanje mednarodnih problemov. Vendar Zadnji čas čutimo tudi mi vso težo mednarodne situacije in tako smo v zadnjih mesecih lahko zaznavali nekaj takih predavanj in referatov. Toda zdi se nam, da bi morali začeti z bolj sistematičnim in kontinuiranim študijem teh problemov. Ne le zato, ker moramo kot izobraženci slediti vsem pojavom današnjega življenja, v katerem zavzemajo prav politični problemi nesorazmerno velik del, temveč zlasti zato, ker nam to kot slovenskim izobražencem vleva današnji položaj Slovincem. Zato želimo, da bi kaj kmalu prinašal do oživitve Akademskega kluba za Zvezo narodov, ki bi vodil spoznavanje naših akademikov s temi problemi.

Kampanja proti ČSR

Ze nekaj časa vodijo hitlerjevci hudo gonjo proti Češko-slovaški. Kot v vsej nacistični propagandi je glavni konjiček tudi tu — komunistična nevarnost; kljub temu, da je prav v ČSR razmeroma malo komunistov, vsekakor manj kot v mnogih drugih državah v Evropi. Po nemških vesteh pa naj bi bila ČSR že malo manj kot boljšešiška, češka vojska le podružnica sovjetske rdeče armade, češki aerodromi le »naskočna deska« sovjetske aviacije itd. itd.

Eden najvažnejših ciljev te gonje je: preprečiti napredovanje kulturnih, gospodarskih in političnih zvez med državami in narodi Male Antanta in slabiti te zveze v kolikor obstoje. Kajti ČSR in politika sodelovanja Romunije in Jugoslavije s ČSR v Mali Antanti sta na poti gospodarskim in političnim težnjam hitlerjevske Nemčije.

oseba. Tu se je razprava zavozljala in ni se razpletla do konca. Še bolj nejasna je postala stvar, ko je Edvard popravljal svoje pripovedovanje v razgovoru z Jožefino Brunnerjevo in dejal, da mu Brunnerjeva nikdar ni rekla niti besede, naj bi ubil Winklerja.

Za drugima dvema obtožencema, Edvardovo materjo in bratom, je še vrsta drugih ljudi, ki so prišli kot pričé ali izvedenci pred sodišče, s posameznimi drobnimi opisi dopolnjevala sliko Ilečkove rodbine, ki se je pehala za kosček kruha tam nekje na periferiji Dunaja. Ne, niso se porajali zločinski naklepi v tej rodbini, toda trdo življenje je dušilo te ljudi in jim kafilo misel. Pavla Ilečko je bila poštena, mirna in delavna žena. Glavni obtoženec Edvard po opisu psihiatra ni tip asocialnega človeka, brezčutnega sovražnika družbe. V njegovi duševnosti je opaziti le nekatere psihopatske karakterne anomalije. Na občutljivo obtoženčovo duševnost pa so imeli odločilen vpliv zunanji faktorji, kakor na primer izstop iz vere. Njegovo ubožstvo pa ga je v razmerju do njegovega dekleta, kateremu ni mogel ničesar nuditi, pripravilo do tega, da je hotel za vsako ceno priti do denarja. Najbrže je bil to zadnji in odločilni povod za zločin. Važna je pri tem psihopatska manjvrednost, ki je v zvezi z zunanjimi vplivi upor proti nagnjenju k deliktu zmanjšala.

V tej luči se pojasnjuje Edvardovo obnašanje po umoru Winklerja. Dal je materi od 700 šilingov le 80, za ostale pa si je kupil obleko in druge stvari, šel k dekletu, ki je bilo na počitnicah nekje zunaj Dunaja in hotel živeti življenje, za katero je bil nekaj let prikrajšan in ki ga je videl pri drugih. V letih pomanjkanja in bede je postal žejen užitek, da je neučakano hlastnih po življenju, ki se mu je odprlo, ko je imel v žepu špet denar. Prijateljice Jožefine Brunnerjeve so videle v njem »Hochstaplerja«.

Težko vzdušje je bilo v sodni dvorani in ljudi sta prevzemala tegobnost in nemir. Do skrajnosti se je stopnjevalo to bolno razpoloženje, ko so obtožencem pojemale moči pod silnim pritiskom sodne razprave in je mati Pavla Ilečko omedlevala in Edvard poskušal samomor.

V sklepnih govorih so si še enkrat stopili nasproti človek, ki je postavljen da brani pravico, in ljudje, ki jim je šlo za življenje in obstoj.

Prvi je govoril državni pravdnik: »Nečloveško dejanje — nameren zločin — Winklerja je morilec mučil toliko časa, dokler ni izdihnil. Ni mogoče, da bi šele sedemnajstletno

Jasen dokaz tega smotra hitlerjevske protičeške propagande je kampanja proti g. Janu Šebi, češko-slovaškemu poslaniku v Bukarešti:

V juniju 1936 je izšla v Pragi Šebova knjiga: »Rusija in Mala Antanta« s predgovorom češko-slovaškega zunanjega ministra g. Krofte. Knjiga prikazuje politični razvoj vzhodne in jugovzhodne Evrope od druge polovice prejšnjega stoletja do današnjih dni, zlasti — tudi pregled zgodovine ČSR, SSSR, Jugoslavije in Romunije od 1918. do 1936. l. Strokovna kritika v ČSR, Jugoslaviji in Romuniji je knjigo v glavnem ugodno sprejela.

Pred kratkim pa je »Berliner Börsenzeitung« napadla g. Šeba in češko zunanjo politiko, češ, da se zavzemata za skupno mejo med ČSR in SSSR na škodo Poljske. Povod za ta napad je dejstvo, da je g. Šeba v svoji knjigi omenil tudi: zavzemanje Lorda Kersona v l. 1919. za tako mejo med Poljsko in SSSR, po kateri bi Vzhodna Galicija pripadla Sovjetski Rusiji in bi torej ta mejila na ČSR, in navedel tudi, da je SSSR oficialno protestirala, ko so leta 1923. velesile priznale aneksijo Vzhodne Galicije po Poljski.

Približno ob istem času kot napad v berlinskem časopisu je izšla anonimna brošura z naslovom: »Češko-Sovjetski protektorat ali Suverena kraljevina Romunija?« — v romunskem jeziku, toda po vsej priliki tiskana izven Romunije. Anonimni pisec brošure »dokazuje« na podlagi tendenčno izbranih, iz zveze iztrganih in tendenčno slabo prevedenih citatov iz knjige g. J. Šebe, da ta žali dostojanstvo Romunije, njeno dinastijo, vodilne vojaške in civilne kroge itd. Kot kaže že naslov te brošure, je edini njen namen intrigriranje proti romunski politiki prijateljstva v ČSR in sodelovanja v Mali Antanti.

Na podlagi tega pamfleta sta potem poslanca Konstantinesko, član frakcije liberalnih disidentov in Skridon, član nacionalistične krščanske stranke g. Goga vložila v parlamentu interpelacijo, češ, kako more vlada trpeti tako zasramovanje Romunije po oficialnem predstavniku ČSR v Romuniji. Interpelacijo so podprle vse skupine skrajne desnice v Romuniji, ki se v zunanji politiki zavzemajo za ozko gospodarsko in politično sodelovanje Romunije z Nemčijo in odklanjajo tradicionalno romunsko politiko prijateljstva s ČSR in sodelovanja v Mali Antanti.

Kampanja proti g. Šebi in ČSR v tem primeru ni uspela. Višji del romunske javnosti, parlamentarna večina in vlada so odklonili intrige skrajnih desničarjev, inspirirane iz inozemstva.

Zanimivo je, da se je gonja proti g. Šebi začela prav v glasilu nemškega velekapitala (»Berliner Börsenzeitung«) in prav v času, ko bi se imela realizirati pogodba, po kateri je — po posredovanju poslanika g. Šebe — romunska vlada naročila v ČSR večjo količino vojaških potrebščin za romunsko vojsko, kar seveda ni šlo v račun nemški veleindustriji, ki se tudi poteguje za naročila vojaškega materiala v Romuniji.

Ideološki bloki d. d.

Hitlerjevska Nemčija kaj rada govori o čisto ideološki borbi, deli svet v dva ideološka tabora. Toda, njena politika je realna, daleč od vseh ideologij. To dejstvo nam najostreje kaže osnovanje »Tehnične unije«. Kaže nam pa tudi, da ni meje med politikom in gospodarstvom, da so dogajanja, ki nam jih slikajo kot čisto gospodarska, večkrat močno politična in očitno politična dela večinoma tudi gospodarska.

Ne bi pisali o tem vprašanju, če ga slovenski časopisi ne bi (namenoma?) prezrli, in ne bi pisali, če ne bi šla nemška invazija na Jadran preko slovenskega ozemlja, ne bi pisali, če ne bi bili že tolikokrat prodani. Slovensko politično vprašanje je prvenstveno vprašanje slovenskega gospodarstva, to je pa vezano na sile, ki vladajo Evropi in dele usodo majhnim narodom.

Ze od l. 1933. opažamo sistematično zboljševanje gospodarskih odnosov Nemčije z jugovzhodnimi državami Evrope. Tako je narasel izvoz iz balkanskih držav v Nemčijo

od 64,87 milijonov nemških mark v prvi polovici l. 1933. na 132,83 milijonov RM v istem razdobju leta 1936. Uvoz Nemčije v te države pa je narasel od 51,76 milijonov RM (l. 1933.) na 124,01 milijonov RM (l. 1936.). Za naraven razvoj je ta skok očitno preoster.

V borbi za surovine je moral dr. Schacht nujno na jugovzhod. Le tu ni naletela Nemčija na nobeno velesilo, kajti tu razpadajo države v manjše, več ali manj nesamostojne srednje države, samo ta evropski predel od vseh, ki pridejo Nemčijo v poštev, je dovolj bogat na surovinah, samo te pokrajine lahko tvorijo Nemčiji politično in gospodarsko zaledje.

Zanimiva je izjava drž. nadsvetnika Reinharda, spremljevalca dr. Schachta na njegovem prvem potovanju po Balkanu 3. jul. 1936. »V interesu jugovzhodnih držav je, da začno bolj izrabljati svoje naravne zaklade. Dobljene surovine lahko služijo kot trgovski objekt ali pa tudi za osnovanje lastne industrije, ki se mora ravnati predvsem po načelu obrambne politike. Nemčija je pripravljena pomagati, dobavljati potrebne stroje in drugo na kredit, in vzeti kot plačilo pridobljene rude ali kovine.«

Jasen primer nemške ekspanzije nam je Bolgarija. Leta 1930. je znašal nemški eksport v Bolgarijo 23,3% in dosegel l. 1935 64% vsega bolgarskega uvoza. Prav tako je narastla udeležba Nemčije pri bolgarskem izvozu: od 26,2% leta 1930. na 61% l. 1935. Več od polovice bolgarske zunanje trgovine je v nemških rokah. Istočasno pa je zelo občutno padel uvoz in izvoz iz drugih držav.

Gospodarska kvantiteta prehaja nujno v politično kvaliteto.

Na Nemčijo nima uvoz v Bolgarijo večjega pomena, saj znaša kvečjemu kak procent njihovega celotnega izvoza. Če bi se tedaj to razmerje iz kateregakoli vzroka razbilo, Nemčija ne bi bila močno prizadeta, za Bolgarijo bi pa pomenilo to gospodarsko katastrofo. Leta 1936. so postale jugovzhodne države iz dolžnic upnice Nemčije. Tako znaša nemški dolg tem državam že 104 milj. RM. Ne le popolno gospodarsko odvisnost, ampak tudi kreditiranje za oboroževanje je dosegla Nemčija na jugovzhodu.

Tudi gospodarstvo Jugoslavije se vedno bolj približuje Nemčiji in oddaljuje od Francije. Tako je znašal izvoz Jugoslavije v Nemčijo l. 1935. 19,86%, l. 1936. že 22,24%, izvoz v Francijo je v istem letu narasel od 1,26% (l. 1935.) na 2,23% (l. 1936.). Uvoz Jugoslavije iz Nemčije je narasel od 15,72% (l. 1935.) na 26,32% (l. 1936.), uvoz iz Francije pa je padel od 4,68% (l. 1935.) na 2,68% (l. 1936.).

Proti gospodarskemu in tedaj tudi političnemu prodiranju Nemčije je osnovala Mala Antanta na iniciativo dr. Hodže: »Srednjeevropsko gospodarsko centralo — centre économique«. Toda do danes je k realizaciji tega sklepa pristopila edino le Češko-slovaška.

V nasprotje tej ustanovi so snovali iz Berlina »Tehnično unijo« s centralo v Zagrebu in podružnico v Beogradu. T. U. naj sodeluje pri uvozu in izvozu, pri industrializaciji, pri gradnji železnic, mostov in cest, torej pri celotnem državnem gospodarstvu. Pravi ustanovitelji T. U. so A. E. G., I. G. Farben, Dyherhof in Widman in drugi veliki nemški industrialci.

Kako je prišlo do ustanovitve Tehniške unije v Jugoslaviji?

Domači organizator je bil Milan Danić, nekdanji Alfred Diamantstein, ki je leta 1922. prestopil v pravoslavje in spremenil ime in ki je bil »zastopnik za inozemske posle Državne zveze sadjarskih, vrtnarskih in vinogradniških združenj v Beogradu«, katerega predsednik je advokat Dimitrij Ljotić, vodja »Zbora«. Prvotno bi se imela ustanoviti Tehniška Unija v Beogradu in to pod predstvom Dimitrija Ljotića. Z nemške strani je vodil priprave dr. Erich Koch, odlični član narodnosocialistične stranke, »Bauleiter« za Vzhodno Prusko, član Reichstaga, državni svetnik in generalni svetnik za nemško gospodarstvo, to je ena izmed glavnih osebnosti v odboru za izvršitev Göringovega štiriletnega gospodarskega načrta. Dimitrij Ljotić je po izjavi Danića podpisal predpogodbo s predstavniki »Tehniške unije« v Berlinu,

dita tudi moja mati in brat, ki sta prišla sem samo po moji krivdi. Bodite usmiljeni z njima! Prosim za tako obsodbo, ki naj mi da možnost, da bi začel novo življenje, da bi lahko skrbel za svojo mater.«

Obsodba se je glasila: Pavla Ilečko 6 mesecev strogega zapora, Karl Ilečko oproščen, Edvard Ilečko obsojen na smrt.

Pred nami vstajajo problemi, vsi zapleteni in številni. Morda jih je več kot jih je občutil državnih pravdnik. Ne bi imenovala tega samo: »Tragedija mladega človeka v letu 1936.« ali »Ilečko in Jožefina Brunnerjeva, otroška tragedija v letu 1936.«, kot je to storil v začetku svojega govora Ilečkov zagovornik. Imenovala bi to tudi tragedijo razsodbe.

Kajti ali je jasno, da je Ilečko sploh moril? Končni povod smrti je davljenje in Ilečko pravi, da tega ni storil. Vzemimo primer: Ilečko je pustil onesvečenega Winklerja, zbežal, pustil odprta vrata in dejanje je izvedel do konca nekdo drugi.

Kaj, če sta bila pri dejanju udeležena dva? Brunnerjeva je imela v Ilečkovem življenju veliko vlogo. Vendar, državni pravdnik je ugotovil, da ji je šele 17 let.

Toda recimo: Ilečko je storil vse kot je dognano, morda še huje, v bolj grobi obliki. Kje in na kom je krivda? Če naj bo kaznen plačilo, vrnjen dolg, komu bomo plačevali?!

Pravici je bilo zadoščeno! Toda mar je Pravica nenasična boginja, ki terja toliko človeških življenj zase? Da, velik greh zoper Pravico je, ubijati človeka. Nihče ne sme imeti te pravice. Toda prav tako velik greh je vzeti komu možnost in pravico do dela in življenja. Kdo nas bo sprostil tega nasprotja, v katerem umira toliko ljudi? Vemo, z a k a j je Ilečko moril. Navzlic vsemu tega ni smel. Toda komu je z Ilečkovim mladim življenjem zadoščena Pravica porok, da ne bo spet takih težkih zločinov? Dokler ne bo Pravica terjala računa za vse, kar danes delajo v njenem imenu.

Denar, mati, dekle in stud. Nam mora Hugo priti znova povedat, kako je s človekom, ki potrebuje človeka in ne zakonov? — Ali nam je treba Freuda, da bi občutili vso zlaganost sodnih procesov?

Ilečko ni sam, vse pokopane žrtve krivice in slepote so z njim!

potem se je pa decembra 1936 umaknil in je od tedaj z Daničcem sodeloval Ljotičev namestnik v »Zboru«, zagrebški zdravnik dr. Juraj Korenić. Dr. Korenić se je decembra odpeljal v Nemčijo, kjer ga je Danič-Diamantstein predstavil funkcionarjem Tehniške unije v Berlinu in kjer se je sestel tudi z gospodarskim referentom »Auslanddiensta«. Januarja je bila nato Tehniška unija osnovana in registrirana v Zagrebu. V ožjem odboru so: predsednik dr. Korenić, ing. Marsel Srkulj, Marko Jurinič in advokat dr. Juraj Pečarevič, razen zadnjega vsi člani in odlični funkcionarji »Zbora«.

Tako nekako so potekali dogodki po izjavah tistih, ki so sodelovali pri pripravi za Tehniško unijo.

Člani »Zbora«, ki sodelujejo v Tehniški uniji, odločno zanikajo, da bi imeli »Zbor« kake zveze z unijo in da bi imeli v Nemčiji razen razgovorov z nemškimi gospodarstveniki tudi še kake politične razgovore oziroma kake zveze z narodnosocialistično stranko.

Bivši banovinski tajnik »Zbora« g. Herman Koloman, ki je bil prav zaradi opozicije v zadevi Tehniške unije iz »Zbora« izključen, pa je izjavil dopisniku »Politike«: »Do ustanovitve delniške družbe je prišlo na sledeči način: pokret »Zbor« je v zadnjem času bil brez denarnih sredstev; pa je bilo na neki seji vodstva sklenjeno, da se osnujejo razne zadruge... Od tega bi imela korist tudi politična organizacija »Zbor«. Vsaka zadruga bi morala iz svojih sredstev podpreti kulturna in politična prizadevanja »Zbora«. Po razgovoru o teh stvareh z Daničcem odide g. dr. Korenić v Berlin in pride do ustanovitve »Tehniške unije«.

Dodali bi le še, da sta se dva člana »Zbora«, med njima sedanji predsednik »Tehniške unije« dr. Korenić, udeležila lanskega kongresa narodnosocialistične stranke v Nürnbergu, da je Ljotičeva sadrejska zadruga zveza dobila preteklo jesen monopol za izvoz sliv v Nemčijo in to po izredno ugodnih cenah, da se Ljotičev list »Otadžbina« pošilja mnogim brezplačno, da je imel 450 od 500 delnic (nominale à 1000 Din) Milan Danič-Diamantstein, ostalih 50 pa drugi člani upravnega odbora... in da je okrog »Tehniške unije« nastala »afera«, ko je »Politika« »razkrila«, da je organizator Milan Danič identičen z židom Alfredom Diamantsteinom, ki je leta 1919. odgovarjal pred vojaških sodišče zaradi udeležbe pri neki »komunistični zaroti«, pri čemer pa se je pozneje izkazalo, da je večina ustanoviteljev Tehniške unije z Nemci vred za Daničevce preteklost vedela že prej.

Ali stojmo pred novo koalicio?

Hrvaški škofi so izdali pastirski list, v katerem se zavzemajo za stanovsko državo. Glasilo bivše S. D. S. »Nova riječ« je ta korak kritiziralo. »Hrv. Straža« je odgovorila z uvodnim člankom: »Nova riječ napada škofo kot centraliste«, ki ima podnaslove: »Vilderjevi Novi riječi so škofi ne le fašisti in neprijatelji svobode, ampak tudi centralisti. — Vodstvo S. D. S. obtožuje škofo fašizma. — Kdo hoče izzvati razkol cerkve in hrvaškega narodnega pokreta?«

O nadaljni polemiki pa poroča »Otadžbina«, glasilo Ljotičevcev, sledeče: »Idea stanovske države dobiva vedno več pristašev med hrvaško inteligenco. Glavni tajnik »Zbora« je zlasti opozarjal (na sestanku Ljotičevcev v Zagrebu. Op. ur.) na pisanje »Hrvatske straže«, ki se poteguje za stanovsko državo in vodi ostro polemiko z Vilderjem, ki se zama trudi, da bi obvaroval principe demokracije.

Glavni tajnik je podčrtal, da se vodi v svetu ostra borba med onimi, ki verujejo v Boga in med brezbožci. V tej borbi je »Zbor« dolžan sodelovati z onimi, ki so na strani Boga in vere.

Ivan Rob:

Pekel ali sprehod po rovih kemičnega instituta

*Ta vrata vodijo v hodnik mrkobe,
ki kemiki po njem hite ljubljanski
v meglo strupeno, v gnusni kraj plesnobe.*

*Zahteval to je proračun pristranski,
slovenska beda in stvari prikrite,
ki bolj smrde kot H₂S neznanski.*

*Gred njimi take že stvari dobite,
za njimi upa ni izboljševanja.
O vi, ki vstopite, nos zamašite!*

Ustrašil sem se mračnega pisanja,
ki sem zagledal ga nad temi vrati:
»Kaj naj,« sem vprašal, »ta napis naznanja?«

Kot tak, ki vé odgovor pravi dati,
vodnik mi dé: »Le pusti vse dvomljenje;
a prej si moraš masko navežati.«

Zdaj greva v kraj, kjer gledal boš učenje
njih, ki so čisti zrak hoté pustili,
da v vsakršno se potopé smrdenje.«

Prijel me je za roko; pogled mili
njegov me je osrčil; v kraj strahotni
stopila sva med té, ki tu so gnili.

(Dalje prihodnjič.)

Umetniki predpusta

Malo vedrejši kot v zadnjih letih je bil letos pust. Ljudje so se naveličali, vsaj za en večer, resnih stvari in šli, da se razvesele. Se najboljše so ta novi veter začutili umetniki. Igralci in slikarji so kar vsak zase priredili svoj večer.

Pri Mikliču je režiral Šest, za biljeterja je bil tega večera na vratih sam Bratko Kreft, Stupica je prevzel v dvorani delo impicenta. Publika je bila s tem zadovoljna, ves je šlo dobro — razen programa...

Razen programa. Ravencem ni bilo kaj reči. Storili so, kar so mogli storiti v slabi dvorani. In Gavellovo je vedno prijetno poslušati. Toda drama!

Zopet enkrat nam je zaigrala kmečko življenje. Tisto kričavo, odurno kmečko življenje, kjer nosijo vse ženske na sebi cele snope kričavih nagnusnih cunj, kjer imajo moški hlače in jezike iz irhovine, kjer se govori samo z rokami po zadnji plati in so vsi ljudje bebeci in ki ga ni nikjer drugje na Slovenskem kot v predstavi naših igralcev. Kdaj bo vendar konec te neokusnosti, ki ni sramota našega kmeta, ampak sramota gledališča? Kje je še kdaj videla Rakarjeva kmetica, ki bi imela tako garderobo, kot jo ima ona za svojo predstavo kmetice, kje je videla žensko, ki se krohota, da pleše in kaže svoja prekrasna kolena in čer, in kje je slišala dialekt, ki je, odkar je pri odru, železni inventar njenega repertoarja?

Od koga bi smeli pričakovati duhovitosti in žive iznajdljivosti, če ne od igralcev in režiserjev? S svojim predpustom so nas težko razočarali.

Kako se vojevajo velike umetnine?

»Stalen občutek je tlel v njem (v Gregorinu, igralcu ljubljanske drame, avtorju pasijonskih iger) in mu izzival zavest, da se še ni prav izpovedal ter ga je gnal k temu, da bi čimprej spet razbremenil svojo dušo, čeprav še ni točno vedel, kako in kaj. Takrat je šel na počitnice v Vnanje gorice, svoj rodni kraj pri Brezovici. Bila je lepa sobotna noč v juliju. Preden je legel, so ga vprašali domači: »Stric, greš z nami k prvi maši?« V pozni noči se je nenadoma prebudil in se znašel čisto nepričakovano v čudoviti in silni prevzetosti. Videl je žive slike pred seboj, menjavali so se plastični prizori po nekem logičnem redu — in naenkrat se je zavedel, da se vse to godi »V času obiskanja«. Cisto nepričakovano se mu je razodel novi pasijon in vsega je videl jasno pred seboj. Kdo se je z njim pogovarjal? Nekdo je

izrekel, da se bo to igralo v gledališču in drugi spet je močno sumil. Pogovor je na koncu izzvenel v nalogo božjega poslanstva. V rancem jutru se je Gregorin napolnil s svojimi ljudmi čez poletno polje k brezoviški fari. Pripovedoval je svojo zgodbo, ki je prevzela njegove spremljevalce, da so mu zabičali: »Stric, to moraš napisati!« (»Slovenec«, 14. februarja 1937, pod rubriko »Kultura«.)

Ko nas pa nič ni —

V članku »Prilike na beograjski univerzi« zahteva »Naša misel« od beogr. študentov, naj uvedejo na univerzi nacionalistični teror.

»Studentske novine« glasilo beograjskih nacionalističnih akademikov se »Naši misli« zahvaljujejo za iskrene besede, toda »... mi smo danes popolnoma brez moči. Univerza... danes ni naša. Naši tovariši so že izgubili vero v smisel nacionalne borbe. Tisto malo, kar nas je še... Nikar nas ne kregajte, saj nas je tako malo in že tako dolgo stojimo na velikem bojišču, ki ga predstavlja prestolniška univerza.«

In kdo je kriv? Oh, krivih je mnogo. Tudi časopisi. Zakaj vendar prinašajo včasih tudi objektivne vesti? Zakaj niso prav vsi samo v službi naše propagande? Laž bi nas morda še lahko rešila.

Ne, tudi ta ne več. Toda potolažite se tovariši pri »Studentskih novinah«. Saj vam piše samo »Naša misel«. Tudi njih je prav malo. Le oglejte si rezultate volitev v »Akad. Akcijo«.

PRIPOROČAMO
NOVO KUHINJO

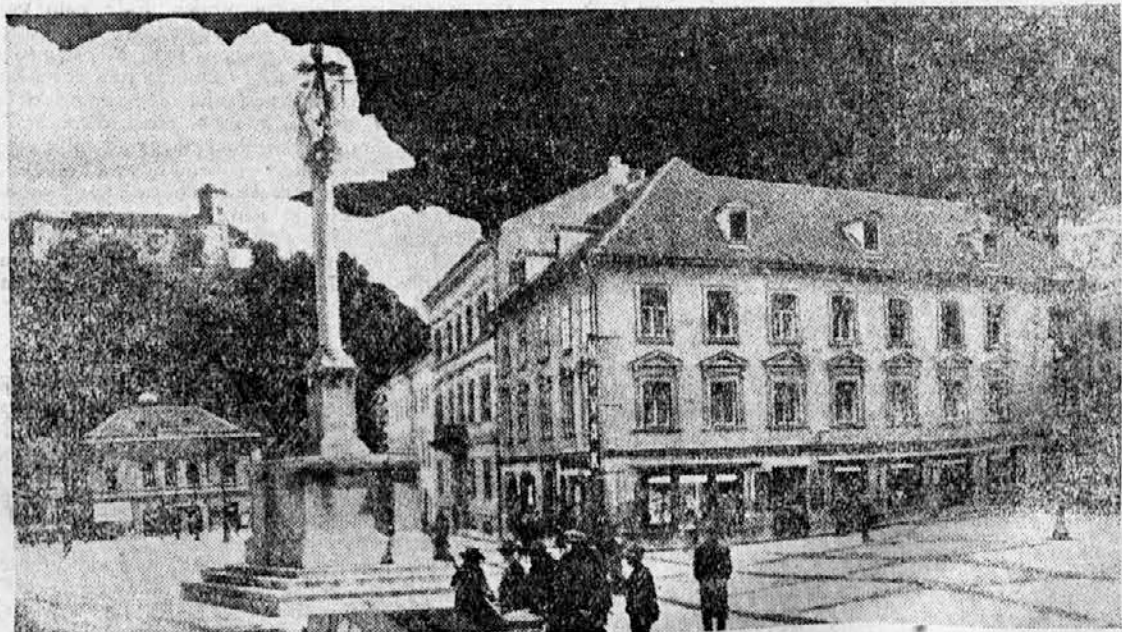
OTVARJAMO

POMLADANSKO SEZONO

Z ogromno izbiro novosti za obleke, plašče, površnike itd.

Posete nas, da se prepričate o naših konkurenčnih cenah

MANUFAKTURA NOVAK



LJUBLJANA, Kongresni trg 15 (pri nunski cerkvi)

Mali

CONTINENTAL

je res najboljši
pisalni strojček

IVAN LEGAT
MEHANIČAR

Maribor, Vetrinjska ulica št. 30

Tel. int. 24-34

Ljubljana, Prešernova ulica 44

Tel. int. 26-36

